

Савецкі народ выйшаў на новы, другі рубяж сямігодкі. Адрэартаваўшы партыі і ўраду аб паспяховым выданні плана года перагата, працоўныя краіны далі слова працаваць у годзе другім яшчэ лепш, а сямігодны план выканаць за чатыры-пяць год.

Слова працоўных — шчырае слова. Заірвіце на любы завод ці фабрыку, у любы цэх, на фермы і палі калгасаў — і вы пераканаецеся, што рабочыя і калгаснікі, інжынеры і служачыя — увесь народ працуе з натхненнем. Сыйшы і канвеера Мінскага трактарнага завода і дастаўляюцца ў калгасы першыя высокапрадукцыйныя трактары «МТЗ-7», якія туды сельская гаспадарка эканомію вышэй пачынае рублёў. Створана новая мадэль трактара «МТЗ-5».

Расце армія вынаходнікаў і рацыяналізатараў на прадпрыемствах рэспублікі. За кошт рацыяналізатарскіх прапаноў за леташні год і пачатак гэтага года сёканомлена амаль 200 мільянаў рублёў.

У гэтым годзе прамысловасць рэспублікі зробіць новы крок уперад. На заводах пачнуць працаваць 51 новая аўтаматычная і паўаўтаматычная лінія, уведзеныя ў строй дзевяціх 1414 канвейерных устаноў і спецыяльных механізмаў, а таксама 173 механічныя пачатковыя лініі.

Расце энтузіязм працоўных горада і вёскі. Шырочыцца рух ударнікаў і брыгад камуністычнай працы. На Мінскім радыёзаводе працуе зборная брыгада, якой кіруе Іл'я Аркадзевіч. Толькі за люты гэтага года брыгада Аркадзевіча сабрала звыш плана 428 прыёмнікаў. Асабліва вылучаецца на рабоце маладзья зборніцка Лілія Варвічкіна. Гэтая дзяўчынка ў 1958 годзе скончыла дзясцігодку і ўжо стала адной з лепшых работніц завода.

154 працэнты дабнай нормы — так працуе комплексная брыгада тэкнікоўчыкаў «УНР-5» трэста № 1, якая сёння будзе Палац культуры Беларускага ў Мінску. Брыгадзір гэтай брыгады Дзмітрый Аляксееў — паважаны ў трасе чалавек, чылы таварыш і умелы кіраўнік рабочага калектыву (здымак унізе).

Вялікіх поспехаў дасягнула брыгада камуністычнай працы Гродзенскага тонкасуконнага камбіната, дзе працуе ткачыца Надзежда Чарныш (здымак уверх). Ц. Чарныш ужо дасягнула такой прадукцыйнасці працы, якая запланавана на 1965 год!

А колькі выдатных людзей, якіх сьвятло самааданай працы ўселяе радзіму, працуе на іншых фабрыках і заводах, калгасах і саўгасах! «Сямігодку — за чатыры-пяць год!» — пад такім лозунгам працуе сёння наш народ.

Ал. АНДРЭЕВ.
Фота А. Дзіглава і Ул. Крука.

Неспакойныя сэрцы

Многія з тых, хто закладваў першую цагіну ў падмурак сацыялізму, хто змагаўся ў час Айчынай вайны супраць фашысцкіх варвараў, а потым аднаўляў разбураныя гарады і вёскі, сёння пайшлі на заслужаны адпачынак. І вольныя гэта людзі з неспакойнымі сэрцамі — на пенсіі.

І надалей быў у Гомелі і там пазнаёміўся з пенсіянерам Давыдам Аронавічам Глухоўскім. У горадзе яго ведаюць і стары і малы. Вялікае жыццё ў гэтага камуніста. Каваль па прафесіі, чырвоначырвец, удзельнік грамадзянскай і Вялікай Айчынай войнаў. Два гады назад ён пайшоў на пенсію. Але не такі гэта чалавек, каб сядзець склаўшы рукі. Калі партыя і ўрад прынялі пастанову аб стварэнні добраахвотных народных дружын па ахове грамадскага парадку, камуніст Глухоўскі адразу звярнуўся ў савет пенсіянераў з прапановай: стварыць добраахвотную народную дружыну з ліку тых людзей, якіх цяпер знаходзіцца на заслужаным адпачынку. Прапанову Глухоўскага падтрымалі і прызначылі яго камандзірам дружыны.

Спачатку ў дружыну ўступілі Андрэй Патрэвіч Хахуда, былы старшыня рэдакцыі камандзіра партызанскага атрада, у гады Айчынай вайны — начальнік палітдзелу, а затым — дырэктар паярвавага камбіната, дырэктар саўгаса. Цяпер Андрэй Патрэвіч вучыцца на агульнэдукацыйным аддзяленні вучыльніка ўніверсітэта марксізма-ленінізма, выступае з лекцыямі і гутаркамі ў клубах, на школьных вечарах і бацькоўскіх сходках на тэмы выхавання, маралі, быту, атыкі. Вялікую работу праводзіць пенсіянер. А калі ў Андрэй Патрэвіч спытаць пра здароўе — ён адкажа, што дрэннае здароўе ў тых, хто нічога не робіць. І гэта сапраўды так. Яго працоўны дзень пачынаецца рана. Яшчэ да зодгата пачаў пачаць ўрокаў пенсіянера можна бачыць у школе. Некаторыя вучні спытаюцца на заняткі. Андрэй Патрэвіч ідзе да іх бацькоў пагутарыць з імі. Ён ведае дзіцячы гурток «Умелыя рукі», які можна бачыць і ў дзіцячым пакоі міліцыі, у райкоме камсамола.

Няма калі гэтаму чалавеку сумаваць. Ён вена малады, жыццярэдасны. Ён ніколі не думае, што настала вясень у яго жыцці.

Цяпер у дружыне 44 чалавекі, у тым ліку чатыры жанчыны пенсіянеркі. Усім гэтым людзям згуртавае адзіная мета — быць заўсёды карыс-

нымі народу. У гэтым пенсіянеру знаходзяць радасць і натхненне і, як кажуць яны самі, — маладзюць.

Вядома, радасць і натхненне залежаць ад поспехаў, якіх чалавек дамогся.

За кароткі час дружына правела сапраўды значную і карысную работу. Колькі прадукцыйна парашэннаў руху на вуліцах, нямаю затрымана хуліганства! Калі працоўныя дружынікі, адчуваеце, нібы чысцей стала паветра ў горадзе.

А колькі дзяцей школьнага ўзросту будуюць цыфра дзякаваць дружынікам! Вось прыклад: дружынік-пенсіянер Анісім Фрыд даведзў іх, што вучанца дзевятага класа Ніна П., якая жыла з бабўлькай, без бацькоў, трапіла пад уплыў дрэннай кампаніі. Дружынікі вярнуў Ніну ў школу і адначасова ўладкаваў яе на працу.

Дружынікі праводзяць работу ў сярэд бацькоў. Яны дзеліцца з імі вопытам выхавання дзяцей.

У кожнага чалавека павінна быць высокая сумленне. Без гэтага немагчыма ўявіць сабе камуністычнае грамадства. А вольны чалавек павінен быць пенсіянер т. Калтыга. У чыгуначны магазін Гомеля паступіла ў продаж дзесяць швейных машын. Было прадданае толькі сем. А дзе астатнія? Высветлілася, што загадчык магазіна т. Касавы схаваў тры машыны для сваіх знаёмых. А т. Голубаў ішчы раз прадаваў мабільна другога гатунку за першы, а лішнія грошы браў сабе. Пенсіянер Калтыга выкрыў гэты махінацы.

Пачасную справу робяць людзі, якія добра сумленна працуюць працоўныя жыццё. Тысячы работніцкаў прадпрыемстваў, устаноў пайшлі на заслужаны адпачынак і жывуць на пенсіі. Сярод іх ёсць некаторыя людзі, якія сядзяць, склаўшы рукі, марна прыводзяць час, сумуюць. Чаму б грамадскаму не звярнуць на іх увагу, заахвоціць іх да карыснай справы. Гэтыя людзі прыносілі б таксама карысць Радзіме, народу.

Удзельную справу робяць гомельскія пенсіянеры. Яны зноў сталі ў строй будаўніцкай камунізму. І ў гэтым яны для сабе знайшлі радасць.

М. ЧАРКАСАВ.

У бібліятэцы імя правядыра

Адна з буйнейшых дзяржаўных бібліятэк рэспублікі носіць імя Уладзіміра Ільіча Леніна. На паліцах бібліятэкі, у сховішчах і фондах — дзесяткі тысяч тамоў кніг рознай літаратуры. Значны фонд складае палітычная літаратура, сярод якой пачаснае месца займаюць шматлікія тамы бесмяротных прац вялікага правядыра, заснавальніка нашай дзяржавы Уладзіміра Ільіча Леніна.

Работнікі бібліятэкі, які ўсе працоўны свету, рыхтуюцца шырока адзначыць 90-годдзе дня нараджэння Ільіча. Тут падрыхтавана вялікая выстаўка, якая расказвае аб жыцці і дзейнасці правядыра. Яна размешчана на ўсім паверху гэтага вялікага будынка.

Станды выстаўкі прысвечаны розным тэмам. Вось адна з іх — «Ленінізм — свет барыцтвы працоўных усяго сьвету за мір, за дэмакратыю і сацыялізм». Ленінскія працы, артыкулы дзевяці Камуністычнай партыі прысвечаны пытанню паводу камунізму, значнай палітычнай нашай дзяржавы і краіны сацыялістычнага лагера, барыцтва за мір. Вялікая колькасць ленінскіх прац, фотаздымкаў правядыра і розных матэрыялаў прадставлена на стэндах: «Ул. І. Ленін — правядыр Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі», «Ул. І. Ленін — арганізатар і кіраўнік Савецкай сацыялістычнай дзяржавы», «Ул. І. Ленін — арганізатар і кіраўнік Камуністычнай партыі».

Асабліва цікавае выклікаюць стэнды «Вобраз Ул. І. Леніна ў мастацкай літаратуры», «Па ленінскіх мясцінах», «Вобраз Леніна ў савецкіх мастацтвах». На першым стэндзе творы аб любімым правядыру, напісаныя Ул. Маякоўскім, А. Твардоўскім, А. Куляшавым, П. Глебам, С. Ясеніным, Р. Рэ, М. Міршакарам і іншымі пісьмнікамі. А вольныя кнігі, брашуры, успаміны: «Ленін у Польшчы», «Ленін у Паволжы», «На радзіме Ільіча», «Па ленінскіх мясцінах у Лондане», «Ленін у Швейцарыі» і многія іншыя. Тры стэнды расказваюць пра работы савецкіх мастакоў, скульптараў, кампазітараў, дзясцінае кіно і тэатра аб уасабленні вобраза правядыра ў творах мастацтва.

У гэтыя дні значна павялічыўся попит чытачоў на творы Уладзіміра Ільіча. Ададзены бібліяграфічны, навуковы, дэдакцыя, беларуская літаратура і іншыя штодзёны выдоды каля 200 ленінскіх твораў, дэдак аб матэрыялах, звязаных з жыццём і рэвалюцыйна дзейнасцю Ільіча.

У бліжэйшыя дні выстаўка будзе папоўнена новымі экспанатамі.

РАЗВЕДЧЫКІ НОВАГА

Дзяржаўнае выдавецтва БССР выдодзіла надалей ў свет некалькі кніжак нарысаў: В. Давілевіча «Зап'явалы», Р. Рэса «Запіскі майго калегі», М. Сергіевіча «Будні калгасныя», І. Дуброўскага «Светлы шлях», І. Новікава «10 тыдняў у Злучаных Штатах Амерыкі», «Падзеі золата», «Побач сярбом», П. Кавалёва «Сярод людзей калгасных», М. Паслядовіча «Мядзведзі сэрца», С. Кухарава «Незвычайныя сустрэчы» і некаторыя іншыя.

Такое добрае пачынанне Дзяржаўнага выдавецтва БССР трэба толькі вітаць: нарысы — баявы, апэратыўны жанр літаратуры, разведчыкі новых тэм — павінен заняць ганаровае месца на паліках нашых бібліятэк.

Пра некаторыя з гэтых кніжкі пісалі ў нашы газеты і часопісы. Тут хочацца падкрэсліць тэматычную разнастайнасць і надзвычайны характэрны сёння для нашага беларускага нарыса.

Пераважная большасць нарысаў, якія раней выходзілі ў нас, былі прысвечаны жыццю калгаснай вёскі. Нарысаў жа на індустрыяльную тэму, аб людзях фабрыкі і заводаў, аб іх пачаснай працы ў беларускай літаратуры яшчэ вельмі і вельмі мала.

У гэтых адноснах выгада выдодзіць кніжкі нарысаў В. Давілевіча «Зап'явалы». Яна складаецца з двух раздзелаў: «Людзі вялікага дзею» і «Песні родных працоўных». Нарысы першага раздзела ўсе на індустрыяльную тэму. Лепшы сярод іх — «Азірніце на яго шлях». Аўтар пачынае асноўнае жыццёвы матэрыял, абудуляе яго, стварае выразны малюнак. У нарысе — востры, займальны сюжэт, напружаныя калізіі. З хваляваннем сочыць за жыццём і працоўнай біяграфіяй Сымона Патрэвіча Сарокіна, на доўгія дога вылапа столькі нягод і выла прабаўванняў. І калі б не дакументальнасць, можна было б смека сказаць, што чытаецца добрую аповесць, у якой жыццёвае перакрываюцца аўтарскімі адступленнямі, лірычнымі і шчырымі.

Я не сумніваюся, а рэцэнзентам Л. Фадзеевым, які пісаў надалей ў «Літаратуры і мастацтва», што нарысы В. Давілевіча на рабочую тэму — выдатныя, чым аб калгасным жыцці. Усе яны чытаюцца з вялікай цікавасцю, у іх ёсць акрэслены сюжэт, Дзубчык, Т. Ліхачораст, В. Дуброўска, Л. Карнілава.

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ СЯЮЗА ПІСЬМЕННІКАУ БССР

№ 22 (1451)

Серада, 16 сакавіка 1960 года

Цана 40 кап.

АБМЯРКОУВАЕМ ВЫНІКІ АГЛЯДУ САМАДЗЕЙНАСЦІ

НА ўздыме

Рэспубліканскі агляд мастацкай самадзейнасці калгасаў і саўгасаў згуртаваў вакол сабе моцны выканаўчы і пастаноўчы калектывы — аж да хору і аркестра. Не ў меншай ступені садзейнічаў поспеху спекацка таленавіты дырыжор Г. Гаўскі, які на высокім прафесіянальным узроўні ажыццяўляў музычны кіравніцтва ўсім паказам калектываў і асобных выканаўцаў Брэстчыны.

З асобных удзельнікаў апэрага спекацка варты перш за ўсё адзначыць самаго В. Трубія — выканаўцу ролі Выбарніка, а таксама Л. Дуброўска (Наташка-Палтаўка). Другое прыемнае сапрама і добрыя спэціфічныя дарэнныя. Вельмі добры і рухавы ў вясёлай ролі юнака Міколы ажыццяўляў каваль В. Мартыненка. Яры камічны талент у вялікай ролі Вонзана праявіў бухгалтар калгаса І. Ленінец — адзін з ініцыятараў стварэння драматычнага гуртка ў сяле Ляхва. М. Трубія добра справілася з роллю маці Тэрпелыкі.

У выніку дружных намаганняў рэжысёра, дырыжора, усёго выканаўчага калектыва атрымаўся цікавы, сапраўды хваляючы спекацка, які карыстаецца вялікім поспехам у слухачоў калгаса «Перамога» і ўсяго раённа. Асобна варты адзначыць чысціню інтанацый, упэўненая «ўступы» салісткі Л. Дуброўскай, хору, невялікага аркестра.

Паспяхом паказ на рэспубліканскім аглядзе пастаўленай сіламі аматараў папулярнай украінскай апэры прымушае зноў узняць пытанне аб стварэнні ў нас беларускай народнай апэры. Праўда, у Беларусі спрабавалі стварыць сваю народную оперу. Тут можна прыгадаць «На куналі» У. Тарэўскага і пастаўленую яшчэ ў 20-я гады сіламі самадзейнасці Мясціслаў і Магілёва оперу «Выспаўная праца» М. Чуркіна і поўную народнага гумару ярыку камічную оперу-сатыру «Тарас на Парнасе» М. Алавава (апошняя, праўда, была разлічана на прафесіянальных выканаўцаў).

Давою часе беларускім пэтам і кампазітарам адружыцца на заклік удзельніка мастацкай самадзейнасці трактарнага завода т. Дзівака і напісаную сучасную народную оперу «Наташка-Палтаўка» М. Лысенкі. Удзельнікі гэтага спекацка — калгаснікі сельгасарэлі «Перамога». Сапраўдны энтузіязм, душой гэтай справы з'яўляецца настаўнік В. Трубія. Ён не толькі ра-

жысёр і пастаноўчы спекацка, але і яго арганізатар, які здолее згуртаваць вакол сабе моцны выканаўчы і пастаноўчы калектывы — аж да хору і аркестра. Не ў меншай ступені садзейнічаў поспеху спекацка таленавіты дырыжор Г. Гаўскі, які на высокім прафесіянальным узроўні ажыццяўляў музычны кіравніцтва ўсім паказам калектываў і асобных выканаўцаў Брэстчыны.

З асобных удзельнікаў апэрага спекацка варты перш за ўсё адзначыць самаго В. Трубія — выканаўцу ролі Выбарніка, а таксама Л. Дуброўска (Наташка-Палтаўка). Другое прыемнае сапрама і добрыя спэціфічныя дарэнныя. Вельмі добры і рухавы ў вясёлай ролі юнака Міколы ажыццяўляў каваль В. Мартыненка. Яры камічны талент у вялікай ролі Вонзана праявіў бухгалтар калгаса І. Ленінец — адзін з ініцыятараў стварэння драматычнага гуртка ў сяле Ляхва. М. Трубія добра справілася з роллю маці Тэрпелыкі.

У выніку дружных намаганняў рэжысёра, дырыжора, усёго выканаўчага калектыва атрымаўся цікавы, сапраўды хваляючы спекацка, які карыстаецца вялікім поспехам у слухачоў калгаса «Перамога» і ўсяго раённа. Асобна варты адзначыць чысціню інтанацый, упэўненая «ўступы» салісткі Л. Дуброўскай, хору, невялікага аркестра.

Паспяхом паказ на рэспубліканскім аглядзе пастаўленай сіламі аматараў папулярнай украінскай апэры прымушае зноў узняць пытанне аб стварэнні ў нас беларускай народнай апэры. Праўда, у Беларусі спрабавалі стварыць сваю народную оперу. Тут можна прыгадаць «На куналі» У. Тарэўскага і пастаўленую яшчэ ў 20-я гады сіламі самадзейнасці Мясціслаў і Магілёва оперу «Выспаўная праца» М. Чуркіна і поўную народнага гумару ярыку камічную оперу-сатыру «Тарас на Парнасе» М. Алавава (апошняя, праўда, была разлічана на прафесіянальных выканаўцаў).

Давою часе беларускім пэтам і кампазітарам адружыцца на заклік удзельніка мастацкай самадзейнасці трактарнага завода т. Дзівака і напісаную сучасную народную оперу. Чаму б пэтам М. Лужаніну не прадоўжыць і не развіць свой вопыт стварэння музычнага спекацка ў харавым калектыве сяла Азершчына Гомельскай вобласці?

Жыццё паставіла ўжо ў парадок дна арганізацыю ў Беларусі народ-

ных музычных тэатраў. Для гэтага наспелі ўсе ўмовы. У рэспубліцы ўжо ёсць некалькі сельскіх харавых калектываў, ёсць зольныя спевакі і спявачкі, таленавітыя і інструментальныя калектывы. Мы ўпэўнены, што следам за стварэннем першых самадзейных гарадскіх сімфанічных аркестраў у Гомелі і Мінску, у Брэсце і Баўрыску з'явіцца такія ж калектывы і на вёсках, падобна таму, як гэта ўжо зроблена на Украіне, дзе ў адной толькі Львоўскай вобласці цяпер ёсць 17 сельскіх сімфанічных аркестраў. Аднак з узнікненнем народных музычных тэатраў у рэспубліцы адразу павяліцца неабходнасць паказаць на яго сцэне свой, нацыянальны, беларускі музычны спекацка — апэрыны абалетны. І тут слова за намі, таварышні кампазітары, пэты-песеннікі і драматургі! За сюжэтам, тэмай справа не стане — іх кожнаму хвіліну выстаўляе само жыццё.

Вядома, не ўсё яшчэ аднолькава добра ў нашай пэтам Украінскай мастацкай самадзейнасці. Бываюць яшчэ асобныя ідэйна-мастацкія зрывы і творчыя недахопы. Аднак з істотных недахопаў нашых аглядцаў з'яўляецца слабая работа над беларускім рэпертуарам. Гэта, бадай, імамае балоуче месца на нашых аглядцаў — сельскіх і гарадскіх. Справа тут не толькі ў тым, што кампазітары і пэты ўсё яшчэ не паспяваюць задавоўліць пэтамна ўзрастаючы попит на новыя творы ў асяродку мастацкай самадзейнасці, мала клапоціцца аб павышэнні яе рэпертуару. Бо нават тое, што напісана і выдодзена для ўдзельнікаў самадзейнага мастацтва, у большасці выпадае на даходзіць да іх. Самоу кампазітараў, Міністэрству культуры, кінагандлю неабходна рашуча паленіць распаўсюджанне беларускай нотнай літаратуры. Вялікую дапамогу ў гэтай важнай справе можа і павінна аказаць надалей створаная пры Белгінгандлі на шырокім грамадскім пачатку камісія садзейнічае распаўсюджанню беларускай музычнай літаратуры.

Можна не сумнявацца, што пры дружных намаганнях творчых арганізацый, дамоў народнай творчасці, шырокай грамадскай горады і вёскі кожны агляд нашай мастацкай самадзейнасці з'явіцца сапраўдным масавым святам росквіту беларускай музычнай культуры.

Я. ЦІКОЦКІ,
народны артыст ССРС.

Най дарогі ў жыцці і ўрочце знаходзіць яе.

У першай кнізе М. Сергіевіч успамінаў пра былога старшыню Шэўчыка, які, выкарыстоўваючы службовыя становішчы, прыводзіў ардэры на выдодзіць яе. У «Буднях калгасных» аўтар зноў вяртаецца да гэтага тыпа і даволі глыбока раскрывае яго паразітычнае нутро («Піскуны»).

У адным з апаўданаў І. Шамякіна ёсць пераказ Смак. Гэта беразмерны чалавек. Ён не чыраеце нават тады, калі калгаснікі, абураныя, здымаюць яго з пасады старшыні. Ёсць гэты рысы і ў Шэўчыка. Аднак Сергіевіч не паўтарае Шамякіна. Шэўчык — гэта перш за ўсё хлап і даносчык. Ён бясцэнна строчыць даносы, выклікае камісіі для правэркі. Аўтар намалдаваў яго вельмі каларытна.

Запамінаюцца таксама нарысы «Перамога» і «Піскуны», «Будні калгасныя», «Сцяг над Прусамі» і інш.

М. Сергіевіч — зольны журналіст. Асобныя яго нарысы сведчаць, што яго часта вельмі трапіла ўдзецца хваляць асноўнае ў характары чалавека, ствараць сапраўды мастацкі вобраз. Усе яго абагульненні — жыццёвыя.

Вось у нарысе «Піскуны» ён лішчы: «Жыць сабе чалавек, як усе грашныя. Раптам жыццё ў сваіх хвалях падняе і выкіне на сухі беражок. Ён пачынае нос зазіраць. А на справе ён лоданай капейкі не варуць. Гэта жыццёва, праўдзівая.

Аналагічны на тэматыцы нарыс Ігната Дуброўскага «Светлы шлях». Аб ім ужо гаварылася ў друку. Рэцэнзенты адзначалі, што нарыс напісаны на фактычным матэрыяле — пра калгас «Светлы шлях» Пінскага раёна. Пасля вераснёўскага пленума ЦК КПСС калгас так вырас, што стаў удзельнікам Усеаюнавай сельгасгаспадарчай выстаўкі. Нарыс напісаны з глыбокім аналізам і паказам розных прычын, дзякацей і абставін у эканоміі і гісторыі калгаса. Прачытае яго, і застаецца ўражанне, што сам бачыў і адчуваў гэтую цяжкую і складаную барыцьбу за тое, каб у калгасах наперадзе быў толькі светлы шлях. Нарыс атрымаў другую прэмію на конкурсе часопіса «Дружба народаў».

Імя Кірылы Арлоўскага шырока вядома ў краіне. Яго яркае, неспакойнае жыццё — прыклад самаахвар-

НАРОДНЫМ ТЭАТРАМ — УВАГУ І ДАПАМОГУ

Народныя тэатры ўжо адгрываюць прыкметную ролю ў мастацкім жыцці рэспублікі і з'яўляюцца важным сродкам камуністычнага выхавання.

У рэпертуары тэатраў значныя сучасныя творы: «Плячэ жаваранкі» К. Крапівы, «Не верце пішчы» І. Шамякіна, «Алазанская даліна» К. Гуцарына і І. Дорскага, «У добры час» В. Розава, «Васёлка» М. Заруднага, «Кухарка» А. Сафронава.

Часта ставяцца і класічныя п'есы: «Паўлічка» і «Раскіданае гняздо» Я. Купалы, «Жаніцьба» Гогаля, «Позьне каханне» Астроўскага, «Юбілей Цырава».

У 1959 годзе аматары сямігодка мастацтва паставілі 380 спекацка і сустрэліся са 120 000 глядацкай.

Асаблівай папулярнасцю карыстаюцца Пінскі, Слоніміскі, Баранавіцкі і Баўрыскі самадзейны Народныя тэатры.

Калегія Міністэрства культуры БССР, якая абмеркавала вынікі дзейнасці гэтых тэатраў за мінулы час, адзначыла і тое, што іх калектывы рэжысёр працуюць на патрэбным узроўні.

Тэатры часта ставяць слабыя ў мастацкіх адноснах п'есы, накіштаў «Пэрсанальны справы» Залкінда, «Дробязі жыцця» Галкоўскага, «Дзіцячак» Загребальскага.

Замест пастаноўкі лепшых п'ес беларускіх пісьмнікаў і новых твораў агульнаадукацыйнага драматургі, рэжысёраў многіх Народных тэатраў дублюе рэпертуар прафесіянальных тэатраў («Баранавіцкі», «Таня», «Мільяне за ўсмешку» і інш.). Гэта зрадаецца таму, што мастацкія саветы часта механічна пагаджаюцца з імі, якія прапаную рэжысёр калектыву.

Не надлажна творчае выхаванне самадзейных актэраў, сувязь з глядацкай.

Дамы нагоднай творчасці і прафесіянальных тэатраў (апрача тэатраў імя Якуба Коласа і юнага глядача) не дапамагаюць Народным тэатрам кваліфікацыю рэжысёраў, парады ў галіне складання рэпертуарных планаў і аваданацыя мастацтвам.

Надзвычай зямнае паспяховаму разгортванню дзейнасці тэатраў адсутнічае ў іх пастаноўчых сродках і матэрыялаў. Не аформлены сімфанічныя плячюці, мала касцюмаў, асветільнай апаратуры. Не хапае транспарту для выезду ў калгасы.

Міністэрства культуры БССР цяпер ужывае захады да паліпашыня ўмоў працы Народных тэат

Парыжская Камуна

18 сакавіка працоўныя ўсяго свету адзначаюць дзень Парыжскай Камуны. Сёння мы змяшчаем урывкі з паэмы выдатнага польскага паэта Уладзіслава Бранеўскага «Парыжская Камуна» ў перакладзе В. Зубенка.

V

«Грамадзянін Дэлеклюз, не ўзімайцеся з долі!
Там ратунку няма — барыкада падзе!
Стаў на кіі абаронца, як волат,
Дзядуля са стужкай праз грудзі —
азнаквалі ваяцкіх падзеі.

Пляч версальцы штурмуець. Паў ужо левы бераг,
Да правага — жыўяя збогажыцца пакрысе.
«Грамадзяне, наперад! Грамадзяне, наперад!»
Стары адзін. Сярэдзіта вецер сіяны пасмы трасе.
Кроцьце да барыкады, дзе паміралі смела,
Дзе не ўзнялася ўгору ніводная пара круж;
Які капітан бясстрашы на палубе апусцелаў,
Паў дэлегат Камуны на скрываўлены брук.
За рогам гоман і стрэлы. Банда версальскага прэца.
На салдацкім шляху пераходжа адна —
Труп бясслымі, які сцяг, што сарвалі з друцця,
А пад ім — чырвань бруку, а вокал Парыж — труна.

VIII

Стой, барыкада!
Гінь, барыкада!
Куляй ляці,
Гейнава песня!
Чыраванакрылаў
Птушак грамадай,
Словы, луняеці!
У падыбсеці!
Стой, барыкада!
Мурам нязломным!
Час пераможны
Прыдзе з адпалтай.

Люд рабочы,
Добра запомні
Подзвіг французскага
Пралетарыята!
Стой, барыкада!
Змагайся да скону
У горадзе мёртвым,
Гейным і грозным.
Хай палымце
Сцяг твой чырвоны.
Непераможны,
Непераможны!

Спектакль без характараў

«Мяккі характар»
Л. Гераскінай ў Тэатры
юнага глядача

Як гартваць сваю волю, выходзіць смеласць, вынослівасць? Можна адмаўляцца ад пакуц, каваць смаліны прыжыццёвы і харчаваны чорным хлебам з соллю, запіваць халоднай вадою. Можна перамагаючы антыў, хадаць басанож і націсць таткі ў руках. Але навошта усё гэта? Ніяк не можа зразумець сваіх новых знаёмых па дачынах хлопчык Лёна. А тыя дражніць яго баязлівасцю. Іншая справа — Валька, кіраўнік тайнага таварыства: ён і лепшы футбаліст, і прыёмнік самба класічна валодае, і шпіёна зловіць. Чаго толькі не можа гэты Валька! Вось бы Лёна такім быў...

...Адночыц Пешка акружыў і кінуў у калодзе галаву механічнага чалавека Роберта (імя яму далі, напэўна, ад перайначанага «робата»). Як да стаць не адтуль? Хоць асмеліцца? Самы храбры — Валька. Аднак... заўтра ў яго спабортніцтва па бегу і да таго ж ён схільны да нейкай мудрагелістай хворобы, якая бывае ў людзей, што спускаюцца на вялікую глыбіню. І калі ўсе пайшлі ў хату есці, Лёна дастаў Робертаву галаву. Ён вельмі баіўся, але ж трэба было дастаць, бо метал з'есць іржа.

...Адночыц ваяцкі бейбус Пешка пачаў лупацца ўсю кампанію меншых за яго дзяцей — членаў тайнага таварыства. Як знайсці паратунак? Мога бы Валька зноў зацаць яго першым, Але... старшынства таварыства ратуючы напатак прыступіў латарычнага і ён лезць паспеш забегчы ў пакоі, каб не заснуць пад даверам і тады Лёна ўлез у механічнага сапсаванага Роберта, якога Пешка баіцца, і такім чынам прагнаў хулігана.

Дзеці зразумелі нарэшце, што ў гэтым задарны не такія ўжо выпадковыя ў Лёны, нягледзячы на яго мяккі характар, ёсць воля, энергія, вернасць слову. І другое зразумелі: іх важак Валька ніякі не герой.

Цікава, патрыятычная думка паказана ў аснову камедыі Л. Гераскінай. І выяўляецца яна ў творы не дыдактычна, а вынікае з вясёлага сюжэта праз развіццё канкрэтных жыццёвых характараў маленькіх герояў, праз смеяныя сітуацыі, у якія трапляюць яны.

І добра, што Тэатр юнага глядача ўключыў гэтую камедыю ў свой репертуар.

Аднак трэба шчыра сказаць, што спектакль, мяркуючы па магчымасцях п'есы і зольнасцях калектыву, мога атрымацца лепшым.

Атрымацца саеасаблівым парадоксам: камедыя называецца «Мяккі характар», а ў спектаклі, за невялікім выключэннем, няма пэўных характараў. Замест іх дзейнічаюць нейкія умоўныя фігуры, нібы ўсабляючы сабой такія паняцці, як расшчэпач, баязлівасць, сцісласць і інш.

Лёна, напрыклад, нагадвае нейкага анёлападобнага хлопчыка з каляндарнага калектыву. Рэжысёр і выканаўца так захвалілі паказам вонкавай нерашучасці і спешчанага героя, што за гэтым ужо не заўважылі нішта. Наўрад ці захочуць маленькія глядачы быць падобнымі да яго, бо няма ў Лёны галоўнага характара. Атрымаўшыся так, быццам Лёна жыў па прыпынку хрысціянскага маральнага калектыву, па правай шчапце, падстаў і «дэвуі».

Намаляваўшы такі саблюданні партрэт «станочага героя», рэжысёр не паскупіўся на брудныя фарбы ў сінтэзічна характарыстыцы яго антыпады. Фарбы, бадай, не тое слова, бо тут ёсць азіны толькі чорны колер.

Сімфанічныя канцэрты для дзяцей

Упершыню ў Мінску Дзяржаўная філармонія наладзіла цыкл сімфанічных канцэртаў для дзяцей. У гэтых канцэртах прымуць удзел майстры мастацтва рэспублікі і вучні музычных школ.

У памяшканні акруговага Дома афіцэраў абдуцэцыя першы канцэрт, у праграму якога ўключаны сюіта Ж. Бізэ «Дзіцячыя гульні», «Дзіцячы сімфонія» І. Гайдана, танцы з оперы Р. Пукста «Марічка».

У другім аддзяленні канцэрта будзе выкананы канцэрт для скрипкі з аркестрам Д. Кабалевскага і сюіта К. Сен-Санса «Дзіцячыя выкананні сімфанічных аркестраў філармоніі пад кіраўніцтвам аркестра філармоніі БССР дырыжорам В. Дуброўскага. Цыкл лекцый-канцэртаў будзе суправаджацца тлумачэннямі музыкантаў.

І. БУДЗЬКО.

Пешка ў выкананні Э. Гарачага — нейкае абстрактнае ўсабленне азначэнняў. Прычым, азначэнні гэтай нічым не абгрунтавана, беспаспартнага. Відзець, ён такі ад нараджэння. Таму незразумела, аб якой «справядлівасці» гаворыцца, ён у фінале, на каго скардзіцца, навошта прызначаецца, што ён пашкодзіў Роберта, чаму сам пабег даставаць спасаныя дэталі? Каб тэатр больш уважліва паставіўся да гэтага вобраза, а ім можна было б выявіць складанае перапліцэнне супярэчлівых рыскаў чалавека і паказаць прычыны няўдачнага фарманявання яго як асобы. Тады б напэўна Пешка не заўбэдз прыходзіў на дачны двор толькі са злычыннымі намерамі «біць і крышыць». Сюды яго напэўна цягне перш за ўсё цікавая канструктарская задатка Роберта, а гэтага ніхто не разумее.

Дарчы, тады б можна было зразумець, чаму так цяплява ставіцца да Пешкі яго равеснік, канструктар Роберта — Жэня. Напэўна, ён сваім больш вопытным вокам разгледзеў у Пешку тое, чаго не заўважалі меншыя дзеці, і ў яго цяплявіцы хаваецца нейкая метадыка ўздзеяння, а не пагардлівае абьяквысць да суседа. Такое прачытанне дало б магчымасць не толькі ўдакладніць вобраз Пешкі. Адначасова набыў бы прыўзняў дзейнасць функцыі і вобраз Жэні, які зараз выглядае ў выкананні артыста І. Славіцкага вельмі ўжо «благітым» і схематычным.

Найбольш удаліся ў спектаклі, як гэта ні здаўна, якраз не асноўныя, а другарадныя вобразы. Бясспрычным творчым дасягненнем артыста І. Шмафеева трэба лічыць стварэнне вобраза Лёны. Намаляваны ён сціпнічым партрэт вызначаючы жыццёвымі вылучэннямі і трапнай вясцёвай вельмі прываблівае ў гэтай неспрытнай вобразе. У Лёне — Шмафеевай падкупіла шчырасць, наўдзя вера ў выжыванне спатаным таварыствам. У адноўленне ад многіх сваіх партнёраў, Л. Шмафеева паказвае разніцы характараў сваёй гераіні, а не абмяжоўваеца стварэннем статычнай маскі вобраза.

Тым жа шляхам ідзе і артыстка К. Мізгаля ў прычы над вобразам Толькі. Азіны выгляд яе з завязанай шыяй і абязнанымі вусамі, з болем у голасе, выклікае смех. Але смех гэты не злосны, а добразычлівы, бо мы ведаем, што прымушае Толька цяпляць усё гэтыя пакуты.

Да ліку акцёрскіх удач можна таксама аднесці вобраз Ганны Івануны, створаны артысткай Ю. Флейт. У яе выкананні шмат неспрэчнасці і цэлай капіталісці да маленькіх выхаванцаў.

Больш ападкаваным зместу камедыі маглі б выглядаць дэкарацыі І. Пешкура, каб замест опернай прыгажосці ў іх нагледзіліся азіны вынаходніцкай фантазіі, у якой жыўць героі спектакля.

Спектакль актыўна ўспрымаецца юнымі глядачамі. Але яго мастацкая вартасць і выхавальнае значэнне на моста маглі б вырасці, каб пастаноўшчык Л. Мазалеўская больш увагі надала раскрыццю характараў асноўных герояў камедыі, выяўленню іх сутнасці, а не завастроіла вонкавы рысаў.

Г. ВОШК.

Пры Палатцы культуры Армянскага італьянска-амерыканскага працоўнага мастацкага самадзейнага харавы, танцавальнага, аркестра народных інструментаў і іншых. Часта пераходзіць у Бюро, гэтага прадпрываства выступіла артыстка. За гэты год калектывы мастацкага самадзейнага дзіцячага гледачоў Мінска са спектаклем «Відзіцель» Я. Асінавай (рэжысёр П. Вербаў).

У гэты ж час сталіны гледачы прадгледзілі спектакль «Ванік» ў пастаноўцы Дзебскага дзяржаўнага акадэмічнага ўкраінскага драматычнага тэатра імя Івана Франка.

На адным з іх (у вышэй). Сцяна са спенгалі «Ванік». У ролях (злева направа): Сіргей Іванавіч Мураманка — Іван; Юлія Івановна Русонова — Наталія; А. Прылуцкая. Сцяна і Наталія — хатня гаспадыня М. Васілеўска.

У Сцяна са спектакля «Ванік». У ролях Іванавіч Мураманка (у вышэй), Іван; Юлія Івановна Русонова (справа), Іван; Сіргей Іванавіч Мураманка (справа), Іван; Наталія — хатня гаспадыня М. Васілеўска.

Фота Ул. Крука.

Сцяна са спектакля «Ванік». У ролях Іванавіч Мураманка (у вышэй), Іван; Юлія Івановна Русонова (справа), Іван; Сіргей Іванавіч Мураманка (справа), Іван; Наталія — хатня гаспадыня М. Васілеўска.

Фота Ул. Крука.

КАЛІ Ж У ХОЙНИКАХ БУДЗЕ КЛУБ?

У Хойніках, адразу ж пасля выважвання ад фашысцкіх захопнікаў, пад кіраўніцтвам былога партызана Усевалада Мельнікава, самадзейны калектыв стаў выконваць песні Вадзікай Айчынай вайны.

Абласное кіраўніцтва даручыла Мельнікаву стварыць абласны ансамбль песні і танца ў Мазыры. Мельнікаў запрашаў самадзейных артыстаў з Хойнік у гэты ансамбль. Але яны адмовіліся ад «павышэння» і засталіся ў Хойніках.

У далейшым хойніцкія аматары самадзейнасці з поспехам выступалі на аглядах — абласным і рэспубліканскім. На сцэне Тэатра оперы і балета ў Мінску ў красавіку 1945 г. прагучалі партызанскія песні атрадаў Хойніцкага раёна. Народныя песні ў садым выкананні будучага лаўрэата VI Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў Ганны Аўдэенка добра прымаліся аўдыторыі.

Хойніцкі раён па мастацкай самадзейнасці займае значнае месца сярод раёнаў Гомельскай вобласці. Мінусы агляды выявілі вялікую колькасць калектываў. Вядомыя ў раёне — хор Машынаўскага сельскага клуба, калектыв мастацкай самадзейнасці саўгасаў «Перамога сацыялізму» і «Страліцаў», хор калгаса «Ленінісцкі шлях», вакальны квартэт калгаса «Вальшавіцкага перамога» і іншыя.

А як жа цяпер справы ў самах Хойніках у самадзейным калектыве, што меў вялікі вопыт работы? Вядома, калектыв ёсць, але невялікі. Няма дзе працаваць. Пры РДК, які займае невялікі будынак, бед падсобнага памашкання вельмі цяжка разгарнуць работу калектыву і стаць лепшым самадзейным калектывам раёна. Не выпадкова тое, што на рэспубліканскі агляд трапіў не хор РДК, а калгасны. Гэта, вядома, нядрэнна, але ў той жа час такі факт — сведчанне неспрыяльных умоў для работы самадзейнасці ў раённым цэнтры.

Памашканне РДК у Хойніках не можа задавоўваць патраб дзесяцітысячнага насельніцтва гарадскога пасёлка. Кожны дзень тут наладжваецца па пяці кінасеансах. Таму ўвечары памашканне РДК ніколі не бывае вольным. А дзе ж тады праводзіць заняты гурткі мастацкай самадзейнасці? Есць, праўда, у

клубе расклад заняткаў. Вядома, у які час працуе той або іншы гурток. Але пра месца працы цяжка дэдавацца. Духавы аркестр, напрыклад, праводзіць рэпетыцыі ў памашканні аддзела культуры, хараграфічны гурток — у лясніцкім кутку раённай бальніцы. Але хіба гэта заняты? Калі ўзельнік гуртка часам споніцца, дык наўважва бывае яму знайсці таварышаў. Таму і нешматлікі нашы гурткі.

Будаўніцтва Хойніцкага клуба пачалося яшчэ ў 1946 г. Спрабаваў тады райвыканком зрабіць гэта шляхам народнай будовы. Заключы падмурк. Потым перадумалі і чамусьці падмурк разбурылі. Нарэшце дамагліся згодна будаўніцтва. І ў 1953 г. Рэчыцкі трэст № 10 (начальнік т. Вядзьмедзь) пачаў будаўніцтва. Будавалі аж да мая 1959 г. Вывелі сцэны, сця-так пакрылі дах. Потым будаўніцтва клуба было перададзена аддзелу треста № 6 у Мазыры (загадчык т. Баровіч). Работа папарыдаў была прызначана драннай, многае разбурылі і пачалі па-свойму. А што грошы марна страчаны — ніхто адказнасці не бярэ. «Відзець, і новы будаўнік ідуць шляхам папарыдаў. Бо дзяржаўныя сродкі, адлучаныя на заканчэнне будынка, не скарыстаны, а спісаны. Што далей будзе — невядома...

Насельніцтва гарадскога пасёлка памятае, як яшчэ ў канцы 1958 г. Міністэрства культуры БССР, павершыўшы ў будаўніцтве, завялі ў друку аб хуткім заканчэнні (да 41-га гадыні Кастрычніка) клуба ў Хойніках. Але прайшла ўжо 42-я гадына Кастрычніка, а клуба няма. Зараз ідзе гутарка аб тым, што, магчыма, будаўніцтва клуба закончыцца да 1 мая 1960 г. Аднак, мяркуючы па тым, як ідзе на будаўніцтва работа, цяжка ў гэты павяршыць.

Неабходна тэрмінова стварыць хойніцкі самадзейны артыстам такія ўмовы, якія дадуць ім магчымасць усёбакова развіцця традыцый, што скаціліся ў іх даўно, у тым ліку дабіцца масаваасці — асноўнае асноў самадзейнага мастацтва.

І. БУДЗЬКО.

Айцец Макарыў

Канстанцін Русінаў—Чырвоны поп, якога ўсе ведаюць і гэтак завуць, быў ужо стары, але глядзючы арлым поглядом у будучае і на сколах выступаў заўсёды вельмі цікава.

Па дзве гады ён грымаў зачараванымі слухачоў і глыбока хваляваў іх сваёй вобразнай мовай, камуністай праўдай, дасціпнымі прыкладамі і прыемным голасам.

Адночыц на вачыры мы спыталі Русінава: што прымушае яго адрацца ад бога і павярнуцца спіной да евангелія і крыжа.

— Мая камуністчная вера адхіліла мяне ад хрыстовага культу, аднак, калі ўжо кажаць праўду, хоць і парадоксальна з'яўляецца гэта, але рашуча павярнуў мяне ад бога адны дробны ўчыны «божжага служкі», манаха з горнага манастыра «Тры свяціцель». У тыя часы я быў маладым свяціцельнікам. Ніякае сумненне не раздала майё душы. Я веруў чыстым евангелістам, якія апісалі жыццё Ісуса Хрыста. Бібілія была майё настольнай кнігай. Трэба вярнуць, што ад пачатку і да канца я выконваў усё пасты: і вялікіх, і багародзіц, і каляды. У сёраду я прывабляў, што маленькі Хрыстос праёў зямліца галы і не вялічым лясенісцім гурткам Назарэце. Там мяне вялічым лясенісцім гурткам Назарэце. Там мяне вялічым лясенісцім гурткам Назарэце. Там мяне вялічым лясенісцім гурткам Назарэце.

— Дзядуля Макарыў, гэта ты? — спыраў я рот ад здзіўлення.

— Дзе сем, айцец Канстанцін! — устаў мава і працягнуў мне потную правую руку... Садзіся са мною за бядую трапезу.

Сеў я наспраўны яго, хоць і не быў галодны. Напоўніў ён мяне шкланку віном. Чокнуліся.

— Добрае ў цябе віно!

— Не з лепшых. Прысылае яго мне вярчанік Уладзіка. Не наша. Нашага я болей не п'ю. Кіслае. Мне толькі французскае падабаецца. Ёсць ласета архіерэй дастаўляў мяне адно — белое віно — шампанскае завецца. Няма лепшага за яго, але яно ўжо кончылася. Ну, дзе стары Уладзіка падорыць мяне шчы з бутэлькаю. Ён і я — вялікі прыцелі. — А як справы ў манастыры? — перапыніў я яго падавоў.

— Дзякую ўсёвышыняга, добра, нават вельмі добра, і манастырык ужо болей не той. Разросся і стаў вялікім манастыром. Для гэтай тры спынаюцца пакі са спружэннымі ложкамі маё і вялікую ачуарню адгарадзіў. Чатыры пастухі лясіць наверх стаякі. Куратнік збудоваў. Лугі набыў. Увесь лес каля манастыра стаў мой. Бывае дзяржаўны, але я падаў на дзяржаўны ў суд і знайсці сем старых, якія пакляліся перад судам, што памятаюць яшчэ часы, калі лес быў манастырскім. Цяпер ён — вольны — маёй ручы. Захаў — маўта сцяны, захаў — маўта спаліны. Маю і каня з фатэном. Дзядуля Макарыў болей пешу не ходзіць.

— Бачу, бачу, які чудзі! — загарэўся я ад нецяплянасці дэдавацца, як ён разбагацеў.

— Скажу табе, айцец Канстанцін. Гасподзь бог памог мне. Нічога на гэтым свеце не здараецца ў гэты волю! — учырства праказаў айцец Макарыў, узняўшы набожна вочы ўгору і нечакана падмігнуў мне: «Мя ўжо, маўляў, вельмі добра ве-

курчы, якая, бегачы па дварэ, несла б яму часад-часу хоць адна яечка. І ён налягаў на сухі жытнік лёс, сёбраў бабовую налягаў і саленую шчору. Быў гэты змардаваны манахак з рэзкай русай бародкай і ў зашмалёваным каўпаку. Пад паветраў з казынай шэрсай расай і сур-барашчэўнай сарочку, а на нагах парулі з смрыч.

А цяпер вочы яго звалі. Калі я ўвайшоў, то ў першы момант быў так ашаломлены, што не мог павяршыць вачам сваім. На ім была шчуркая раса, па даў, яго ў архіерэй, багатае адзенне з англійскага шавета, на нагах парараскія лакаваныя боты, і ад яго яшчэ задалеку пыхала нейкі тонкі пахам. Сядзеў ён за вярчэр, разрыў варане кураны. На стаде перад ім сталі вясковыя слоены пірог з белаю мукі, адкрытая бляшанка з чорнай ікрой і толькі што адкаркаваная бутэлька з дарогім цёмным віном.

— Дзядуля Макарыў, гэта ты? — спыраў я рот ад здзіўлення.

— Дзе сем, айцец Канстанцін! — устаў мава і працягнуў мне потную правую руку... Садзіся са мною за бядую трапезу.

Сеў я наспраўны яго, хоць і не быў галодны.

Напоўніў ён мяне шкланку віном. Чокнуліся.

— Добрае ў цябе віно!

— Не з лепшых. Прысылае яго мне вярчанік Уладзіка. Не наша. Нашага я болей не п'ю. Кіслае. Мне толькі французскае падабаецца. Ёсць ласета архіерэй дастаўляў мяне адно — белое віно — шампанскае завецца. Няма лепшага за яго, але яно ўжо кончылася. Ну, дзе стары Уладзіка падорыць мяне шчы з бутэлькаю. Ён і я — вялікі прыцелі. — А як справы ў манастыры? — перапыніў я яго падавоў.

— Дзякую ўсёвышыняга, добра, нават вельмі добра, і манастырык ужо болей не той. Разросся і стаў вялікім манастыром. Для гэтай тры спынаюцца пакі са спружэннымі ложкамі маё і вялікую ачуарню адгарадзіў. Чатыры пастухі лясіць наверх стаякі. Куратнік збудоваў. Лугі набыў. Увесь лес каля манастыра стаў мой. Бывае дзяржаўны, але я падаў на дзяржаўны ў суд і знайсці сем старых, якія пакляліся перад судам, што памятаюць яшчэ часы, калі лес быў манастырскім. Цяпер ён — вольны — маёй ручы. Захаў — маўта сцяны, захаў — маўта спаліны. Маю і каня з фатэном. Дзядуля Макарыў болей пешу не ходзіць.

— Бачу, бачу, які чудзі! — загарэўся я ад нецяплянасці дэдавацца, як ён разбагацеў.

— Скажу табе, айцец Канстанцін. Гасподзь бог памог мне. Нічога на гэтым свеце не здараецца ў гэты волю! — учырства праказаў айцец Макарыў, узняўшы набожна вочы ўгору і нечакана падмігнуў мне: «Мя ўжо, маўляў, вельмі добра ве-

даем, што ўсё гэта хлусня, але што зробіш — людзям трэба, каб іх ашуквалі, — быццам самі казалі яго хітрыя вочы. Ён другі раз напоўніў нашы шкланкі.

— Калі будзе ў мяне ў гасцах? — спытаў ён.

— Калі выкасіць землетрасенне разбурыць фразкііскія вёскі.

Але ён быццам і не чуў майё слоў і працягаў: — Помню, нікасьва ў тады ў сцяны Сінопа праціне. Папраціў айцец, ці не дапамогуць чым-небудзь, каб умцаваць манастыр, ці каб, прынамсі, дазволілі лясці пажабраваць па ўсёй Балгарыі.

Добрая людзі адлусцілі мяне Тады я змовіўся з дэдуляй Танасіа з вёскі Асенава, запрэгаўся і абое ў каручку і рушылі па лясенісках збіраць для манастыра падаенне. Ён быў паміркоўны хрысціянскі, і я хутка пераканаў старога, што яму будзе дараваны ўсе мінусы і будучыя грахі яго. Больш таго, я паабяцаў, што пры любых умовах я заплачу яму з дзесяці адну мерку зерня.

Хадзілі па вёсках. Набожныя людзі давалі за памёршых і за жывых. Грабкі міскамі з жытніш, напаліваючы мяккі дэдуля Танасіа. Як толькі вясцею папую каручку, едем да гандлярна зерне, прадаём яму абжыну і зноў вяртаемся. Адночыц атрымаўся ў сьле Асенава магла. У тым годзе вельмі добра ўраділа жыта, і гршыны людзі давалі ахотна і многа за выратаваны сваіх душ... Давялося многа працаваць, каб прычыніць іх палаванне драўляным крыж, які я набыў загорнуты ў шчэпачым руціку. Паволі дабіўся я, каб той, хто дакраданае вуснамі да крыжа, кожны атрымаваў і маё блаславенне. Да вечара адзволілі мя на сташыню дзве каручкі зерня. Там чакаў нас гандляр.

Пасля змяркання мы з дэдуляй Танасіа рушылі да сельскага везежнага дома, дзе надумалі спыніцца. Перад брамаю двара чакалі нас двое старых, муж і жанка, якія вельмі многа ахваралі да нашага манастыра. Яны адразу да нас прычаліліся: «Да нас ідзеце на нацлег, айцец ігумен!» За тую гасцінісцю мы задатак давалі Цяміш?.. Рэзалі яны і сажалі ў пец чыльска... «Не адмаўляйся, молим цябе!» Я не з вельмі сарамліва і прымаў запрашэнне! Ці магу я адмаўляцца, калі мяне запрашаюць на смажанне аўта і чырвоныя вінш?

Заводзіць мяне старыя ў хату, бачу драўляны іканастас. Гарыць лампадка. За лампадкай зяе абраз, акуты сэрбам, упрыгожаны дарогімі каманямі і перламутрам. Адліў я тры паклоны, а вочы мае зірталі на абраз. Селі вярчэрні. Можна сказаць, што я абядаўся, як папоўскае дзіця на памішка. Паслалі мя на ўслоне пад іканастасам, пажадалі дабрачын і пакінулі. Перш чым заснуць, я глядзеў на абраз і думаў: такі абраз патрэбны для майго манастыра. Старадаўні, перламутравы. Я зрабіў яго цудатворным. Ён даможа мяне і ўзвысіць у вачах мірані. І стары ўладзіка палаяе мяне лёгчына на плячы, калі ўба-

(Заканчэнне на 4-й стар.)

ЖЫВЫЯ СТАРОНКИ

(Заканчэнне. Пачатак на 2-й стар.)

Васіля Кавала не здзяйсняюць часам учынка і спраў вялікага маш

Гэта было на нямецкай зямлі...

Старонкі з дзённіка

«Пан Адэнаур наведваў Рым і Берлін; пан Адэнаур пагражаў сэрці з зямлі Савецкі Саюз і краіны народнай дэмакратыі; нямецкія мілітарысты дамаўляюцца з катом іспанскага народа Франка аб стварэнні атамных баз на тэрыторыі Іспаніі—паліцарма для чарговага вяршання; немцы ствараюць ваенныя склады на тэрыторыі Францыі...»

Гэтыя трыгожныя весткі сёння гукаць з рэпрадуктараў і вуснаў палітычных дзеячоў, стракаюць на старонках газет і часопісаў, паўтараюцца мільёнамі простых людзей у розных кутках нашай планеты.

Слухоўчы і чытаючы такія навіны, я міжволі ўспомінуў два эпизоды з мінулай сусветнай вайны, якая была арганізавана тымі, верным вучнем і паслядоўнікам каго з'яўляецца прэмер-з Бона.

ПАМАР У ПРЭЙСІШ-ЭЙЛАУ

Наша гвардзейская механізаваная брыгада штурмавала аазін з буйных гарадоў Усходняй Прусіі—Прэйсіш-Эйлау. У горадзе быў моцны гарнізон. Тут размяшчалася эсэсаўская афіцэрская школа. Апрача таго, сюды сядзеў яшчэ паштамастан чэшскай арміі ў ліку тых, што адступалі пад скарушальнымі ударамі 2-га Беларускага фронту. Падлічыўшы свае сілы, фашысты вырашылі хоць на нейкі час затрымаць імклівы наступ Савецкай Арміі, каб даць магчымасць сваім войскам перагрупавацца і арганізаваць абарону.

Закапаныя жорсткае вудліччя баі. Сотні гарадскіх каманіч былі пераўтвораны гітлераўцамі ў невялікія крэнцы, праз шматлікіх байнічых якіх білі кулямі і скарастрэльным гарматам. У некаторых дарах хаваліся танкі і бронетранспарты. Яны выляталі на плошчы і вуліцы нечакана і нярэдка зрамашлі нашых аўтаматчыкаў адступіць.

Бой зацягнуўся. Патах пахмуры лютаскі дзень. Наставаў чорная ніч.

Хрысціянская цемра, фашысты пачалі спешна павозіць у горад свежыя сілы. Камандаванню нашай брыгады трэба было прымаць неадкладныя меры, каб не даць ворагу ўмацавацца.

У рэзерв стаяў полк цяжкіх самаходных гарбат, брыгада сярэдніх танкаў і некалькі артылерыйскіх дывізіёнаў. Улічыўшы, што ў горадзе засталася шмат мірных жыхароў, камандзір брыгады не ўводзіў у бой гэтыя магутныя агнявыя сіродкі, спадзяўшыся выбіць фашыстаў атам лёгкай зброі.

На жаль, надзеі гэтыя не збыліся. Выслухаўшы рапарты камандзіраў батальёнаў аб ходзе бою, палкоўнік нейкі час сядзеў моўчкі, потым загадаў:

— Прапануйце гарнізону капітуляцыю. Устаньце на дамах рэпрадуктары і растлумачце немцам, што іх супраціўленне марнае. Яны прынясець толькі непатрэбныя ахвяры як сярод салдат, так і сярод насельніцтва.—Падумаўшы, ён з горачай дадаў:—Наўжо ім не шкада сваіх жанок і дзяцей?!

«Але фашысты засталіся глухімі да галасу чулага сэрца савецкага камандзіра. Больш таго, яны самі першыя адкрылі шалены артылерыйскі агонь спачатку па рэпрадуктарах, а затым—па дамах, што ўжо былі ў руках нашых воінаў.

Прыкхуціўшы ніжнюю губу, палкоўнік нейкі час моўчкі слухаў, як нарастае артылерыйская кананана, нарэшце загадаў:

— Увасці ў бой артылерыю і танкі.

«Праз дзесяць мінут горад гарэў. Мы былі ўжо ў цэнтры горада, калі адзін з байцоў, што ляжалі сямяю побач, нечакана крыкнуў:

— Таварыш камандзір! Глядзіце!

— Што такога?—наспергаўся я.

— Вунь на той дом глядзіце, што насупраць нас. Бачыце балон на чвэрцім паверсе.

Я ўзяў галаву і акамнеў. На балконе дома, які гарэў ад верху да ніз, мітусілася жанчына з дзіцём на руках. За яе спіной, у пакоях, бусавала палыма. Часам якіясьці парываліся праз шымыны ў дзвярах і агоньміны вужакам круціліся на балконе, нібы шукалі сваю ахвяру.

— За мной!—крыкнуў я, але спазніўся. Агнявая ляскаўчына гусеніцамі, паўз па пранесена танк «Т-34». Вось ён перасек плошчу і, вілячы з боку ў бок, ратуецца ад сараваў і балванак, што паліцэйцы я яго з гітлераўскай абароны, падкаціў да палацовага дома. Момент, і на яго асветленнай вуліцы выраслі тры чалавекі ў шлемафонах. У іх руках была распасцёртая плашчпалатка.

— Кідайце! Скакай Кіндэр і сама шпрыгелі!—перамагучы грукат бою, зыму зноўкі малады голас.

Жанчына на балконе на нейкі момант скамянела. Перагнуўшыся праз агарожу, яна глядзела ўніз, на чужыя ёй людзей, што нешта папрабавалі ад яе. Потым...

Калі мы падбеглі да пад'езду палацовага дома, жанчына ўжо сядзела за мураваным выступам. На яе каленыя вярнулася дзіця. А побач, распасцёршыся на акрываўленых камянях, ляжалі малады танкіст, жанчына і дзіця плакалі, а танкіст ляжаў нерухома і вачыма, якія застылі на заўсёды, глядзеву ў чужое неба, залітае водбліскамі паляру...

— Будзьце вы пракратыя!—раптам, выпрастаўшыся на ўзвесь рота, крыкнула жанчына і патрала кулакамі ў той бок, адкуль, высякаючы з камення агонь, білі кулямі... нямецкія кулямі...

ПАД РУІНАМІ ДОМА

Гэта здарылася ў канцы вайны. Пасля жорсткай баі мы авалодалі гарадамі Данцыг і Гдыня. Наша рота неслы ў Данцыгскім порце каманданцую службу. Штаб жа брыгады стаяў у Гдыні. Неяк раз атрымаў я па тэлефоне загад прыбыць у штаб. Я ўзяў з сабою сувязнога Уладзіміра Харытонава. Мы заправілі матацыкл і рушылі ў дарогу.

Гэта было пакутлівае падарожжа. Усе вуліцы былі да таго завалены цыглы, абломкамі машын, гарбат, перабітымі калочымі дратамі, што і пехатою не ўсеюды можна было прайсці. А таму пакуль мы выбраліся з горада, матацыкл больш «кахаў» на нас.

Мы адначывалі праз кожныя дзесяць мінут. Кідалі свой «рындзлет», садзіліся на груду цыглы і працяг курці.

І вось, калі мы ў каторы раз селі адпачыць, убачылі жанчыну. Маркучы на твары і вачы—ёй было не больш трыццаці. А калі зірнуць на валасы, то можна было даць усе шчысцельствы. Яна была зусім сівая. Сівымі былі нават бровы.

На руках жанчыны неслы дзіця. І цяжка было сказаць, колькі яму гадоў. Яно было такое худое, што здавалася, вось-вось распушлюцца яго косці.

Зірнуўшы на гэты жывы шкільет, мы міжволі апусцілі вочы.

А жанчына тым часам падыходзіла ўсё бліжэй і бліжэй. Яна ішла папалына. Можна ёй цяжка было перастаўляць ногі, а можа яна проста баялася нас. Усё ж мы былі для яе салдата чужой арміі. Тым не менш яна ішла да нас. Нейкая другая, большая сіла, чым страх, штурхала яе ўперад. Якая сіла—я зразумеў, калі яна загаварыла.

Гэта была немка. Але яна добра ведала польскую мову і таму загаварыла па-польску, спадзеючыся, што так мы яе лепш зразумеем. Яна прасіла кавалка хлеба. Не для сябе. Для дзіцяці. Яна гаварыла, што дзіця даўно нічога не ела, што ёй няма чым яго карміць. І, вымаўляючы гэтыя словы, яна глядзела на нас са страхам і надзеяй.

Калі яна скончыла гаварыць, я зірнуў на Валодзею. Той ужо развязаў мяшок, у якім былі нашы прыпасы.

Ён дастаў бохан хлеба, разламаў на дзве часткі і аду, болюшую, працягнуў жанчыне. Але хлеб перахапіла дзіця. Вочы яго неак ліхаманкава загарыліся, усё цела задрыжыла, завярнуўшыся. Не маючы сіл паднесці хлеб да рота, яно сганула і ўпало з зубамі ў чэрствую скарынку.

Дава чырвоныя струменічкі паялыя на яго прырасці сівых бародзіч...

Я адвэрнуўся, каб нічога не бачыць. Стаяў мінут пачы нерухома, а калі, нарэшце, зірнуў—жанчына ўжо не было. Валодзя стаяў бледны. Рукі яго дрыжалі, ён камытаў у руках пусты мяшок і глядзеву на руны суседняга дома. Заўважыўшы, што я назіраю за ім, ён вівата апусціў галаву і прамоўлю:

— Я... я аддаў ёй усё. І кансервы, і сала, і хлеб. Мы як-небудзь... — і раптам, з размаху кінуўшы ў луючку матацыкла пусты мяшок, скрыгнуў зубамі.—Канчэ! Назаўсёды канчэ з гэтым трыбаў!

Усё астатнюю дарогу мы «халі» моўчкі. У штаб нас затрымалі дні на чатыры. Я атрымаў новыя баявыя загады, і мы пастыліся ў Данцыг. Наш рывачы мяшок зноў быў поўны. Яго напакваў Валодзя, пакуль я быў у штабе брыгады.

Не змаўляючыся, мы спынілі матацыкл, адшукалі значныя руіны, каля якіх сустрэлі жанчыну з я мяшком у руках спусціліся ў падвал...

— Яна калыхала дзіця. На сталёвым гарла газоўка. Слабае святло не магло адолець вільготнай цемры, і ў падземеллі нававу паўзмір. Жанчына слявала. Яна спынала на сваёй роднай мове. Многіх слоў мы не маглі зразумець. Але яно было адно: яна слявала калыханку. Нам не хацелася турбаваць яе ў гэтую мінуту, і мы доўга стаялі моўчкі. Жанчына нас не заўважала. Прайшло пяць, дзесяць мінут. Яна цягнула і цягнула сваю песню. Тады, каб напаміныць аб сабе, Валодзя кашлянуў. Жанчына не вярнулася. Валодзя кашлянуў яшчэ раз, потым яшчэ. Спявае і не азіраецца.

— Наўжо не чуе?—са здзіўленнем зірнуўшы на мяне, прапантаў Валодзя, і мы падышлі бліжэй да калыскі. Падышлі і адразу ж падаліся назад. Дзіця было мёртвае. Яно ўжо стала чорным. А зварыцеля жанчына спынала яму калыханку...

«Праз дзесяць гады, ноччу, мы вышлі на рубец для атакі, а ў шчырэ раныя пайшлі ў наступленне. Нам трэба было ўзяць невялікі гародок, называў яго ўжо не паміраў. Нейкі час рота прасоўвалася ўперад у поўнай цішыні. Стваралася ўражанне, што гітлераўцы пакінулі гародок без бою. І вось, калі да крайніх домікаў засталася не больш трысот крокаў, у адным з асабнякоў ажыў буйнакаліберны кулямёт. Рота загалма. Я пазваў сувязнога, каб загадаў яму выключыць артылерыйскі агонь на гэты дом, але Валодзі побач са мною не было. Мне казалі, што ён ужо метраў за сто ўперадзе лагуна. Я стаў уцягвацца і заўважыў, што ў правай руцэ юнака супрацітанкавая гранага. Валодзя поўз прама на кулямёт.

Фашысты таксама заўважылі Харытонава. Завязаліся няроўны паялыя кулі. Кулямёт і дзесяткі аўтаматаў, закрытыя каменнем і цыглай, захлываліся ў дзікай лютасці, спышаліся назаўсёды прыкаваў да зямлі смельчак. А той поўз і поўз уперад, нібы кулі адляталі ад яго, як ад каменя.

Сцягнуўшы зубы, я сам лёг за кулямёт і пачаў б'ць па вокнах дома. Я выпускаў ленту за лентай, і раптам... Я убачыў, як на нейкі момант дом нібы падскочыў і адразу ж знік у клубас дыму і пылу. Кулямёт папярхнуўся і змоўк.

— Кінуў! Падарваў!—панеслася па ланцугу.

Гэтыя словы ўзялі на ногі ўсю роту, яна перайшла ў атаку.

«...мо крокаў дзесяць адлязлялі мяне ад дома, калі прагучаў другі выбух і пачулася дзіка крыкі і стогны. З разгону я пераскочыў праз груду цыглы і апынуўся ў пакоі. Харытонаў быў тут. Ён ляжаў сярэд пакоя без рук, акрываўлены. Вакол яго валялася некалькі фашыстаў. Некаторыя яшчэ стаялі і курчыліся ў перадміжротнай агоні.

Я стаў на калены, прыўзняў галаву байца. Ён адразу ж расплюшчыў вочы, пазнаў мяне.

— Ты... Ты даруй мне, што я без загаду...—сказаў ён выразна.—Інакш не мог... Узяць хацелі, ну, я і ўзяў!—ураўнаважана ў руках.—Гэты выбух пацарапаў, наспешна дадаў.—Канчэць трыба. Назаўсёды канчэць! Каб ніколі больш...»

Праз паўгадзіны, пасля жорсткага бою, гародок быў у нашых руках. Пахаваныя сярба, мы пайшлі далей. А дзве тысячы немцаў, што задаліся нам у палон у гэтым гародку, паўра пакалілі родную зямлю. Іх шлах ляжаў на ўсход, куды яны ірваліся ў сарак першым і куды вялі іх сёння пад канвоем савецкай аўтаматчыкі...

«Яна калыхала дзіця. На сталёвым гарла газоўка. Слабае святло не магло адолець вільготнай цемры, і ў падземеллі нававу паўзмір. Жанчына слявала. Яна спынала на сваёй роднай мове. Многіх слоў мы не маглі зразумець. Але яно было адно: яна слявала калыханку. Нам не хацелася турбаваць яе ў гэтую мінуту, і мы доўга стаялі моўчкі. Жанчына нас не заўважала. Прайшло пяць, дзесяць мінут. Яна цягнула і цягнула сваю песню. Тады, каб напаміныць аб сабе, Валодзя кашлянуў. Жанчына не вярнулася. Валодзя кашлянуў яшчэ раз, потым яшчэ. Спявае і не азіраецца.

— Наўжо не чуе?—са здзіўленнем зірнуўшы на мяне, прапантаў Валодзя, і мы падышлі бліжэй да калыскі. Падышлі і адразу ж падаліся назад. Дзіця было мёртвае. Яно ўжо стала чорным. А зварыцеля жанчына спынала яму калыханку...

«Праз дзесяць гады, ноччу, мы вышлі на рубец для атакі, а ў шчырэ раныя пайшлі ў наступленне. Нам трэба было ўзяць невялікі гародок, называў яго ўжо не паміраў. Нейкі час рота прасоўвалася ўперад у поўнай цішыні. Стваралася ўражанне, што гітлераўцы пакінулі гародок без бою. І вось, калі да крайніх домікаў засталася не больш трысот крокаў, у адным з асабнякоў ажыў буйнакаліберны кулямёт. Рота загалма. Я пазваў сувязнога, каб загадаў яму выключыць артылерыйскі агонь на гэты дом, але Валодзі побач са мною не было. Мне казалі, што ён ужо метраў за сто ўперадзе лагуна. Я стаў уцягвацца і заўважыў, што ў правай руцэ юнака супрацітанкавая гранага. Валодзя поўз прама на кулямёт.

Фашысты таксама заўважылі Харытонава. Завязаліся няроўны паялыя кулі. Кулямёт і дзесяткі аўтаматаў, закрытыя каменнем і цыглай, захлываліся ў дзікай лютасці, спышаліся назаўсёды прыкаваў да зямлі смельчак. А той поўз і поўз уперад, нібы кулі адляталі ад яго, як ад каменя.

Сцягнуўшы зубы, я сам лёг за кулямёт і пачаў б'ць па вокнах дома. Я выпускаў ленту за лентай, і раптам... Я убачыў, як на нейкі момант дом нібы падскочыў і адразу ж знік у клубас дыму і пылу. Кулямёт папярхнуўся і змоўк.

— Кінуў! Падарваў!—панеслася па ланцугу.

Гэтыя словы ўзялі на ногі ўсю роту, яна перайшла ў атаку.

«...мо крокаў дзесяць адлязлялі мяне ад дома, калі прагучаў другі выбух і пачулася дзіка крыкі і стогны. З разгону я пераскочыў праз груду цыглы і апынуўся ў пакоі. Харытонаў быў тут. Ён ляжаў сярэд пакоя без рук, акрываўлены. Вакол яго валялася некалькі фашыстаў. Некаторыя яшчэ стаялі і курчыліся ў перадміжротнай агоні.

Я стаў на калены, прыўзняў галаву байца. Ён адразу ж расплюшчыў вочы, пазнаў мяне.

— Ты... Ты даруй мне, што я без загаду...—сказаў ён выразна.—Інакш не мог... Узяць хацелі, ну, я і ўзяў!—ураўнаважана ў руках.—Гэты выбух пацарапаў, наспешна дадаў.—Канчэць трыба. Назаўсёды канчэць! Каб ніколі больш...»

Праз паўгадзіны, пасля жорсткага бою, гародок быў у нашых руках. Пахаваныя сярба, мы пайшлі далей. А дзве тысячы немцаў, што задаліся нам у палон у гэтым гародку, паўра пакалілі родную зямлю. Іх шлах ляжаў на ўсход, куды яны ірваліся ў сарак першым і куды вялі іх сёння пад канвоем савецкай аўтаматчыкі...

«Яна калыхала дзіця. На сталёвым гарла газоўка. Слабае святло не магло адолець вільготнай цемры, і ў падземеллі нававу паўзмір. Жанчына слявала. Яна спынала на сваёй роднай мове. Многіх слоў мы не маглі зразумець. Але яно было адно: яна слявала калыханку. Нам не хацелася турбаваць яе ў гэтую мінуту, і мы доўга стаялі моўчкі. Жанчына нас не заўважала. Прайшло пяць, дзесяць мінут. Яна цягнула і цягнула сваю песню. Тады, каб напаміныць аб сабе, Валодзя кашлянуў. Жанчына не вярнулася. Валодзя кашлянуў яшчэ раз, потым яшчэ. Спявае і не азіраецца.

— Наўжо не чуе?—са здзіўленнем зірнуўшы на мяне, прапантаў Валодзя, і мы падышлі бліжэй да калыскі. Падышлі і адразу ж падаліся назад. Дзіця было мёртвае. Яно ўжо стала чорным. А зварыцеля жанчына спынала яму калыханку...

«Праз дзесяць гады, ноччу, мы вышлі на рубец для атакі, а ў шчырэ раныя пайшлі ў наступленне. Нам трэба было ўзяць невялікі гародок, называў яго ўжо не паміраў. Нейкі час рота прасоўвалася ўперад у поўнай цішыні. Стваралася ўражанне, што гітлераўцы пакінулі гародок без бою. І вось, калі да крайніх домікаў засталася не больш трысот крокаў, у адным з асабнякоў ажыў буйнакаліберны кулямёт. Рота загалма. Я пазваў сувязнога, каб загадаў яму выключыць артылерыйскі агонь на гэты дом, але Валодзі побач са мною не было. Мне казалі, што ён ужо метраў за сто ўперадзе лагуна. Я стаў уцягвацца і заўважыў, што ў правай руцэ юнака супрацітанкавая гранага. Валодзя поўз прама на кулямёт.

Фашысты таксама заўважылі Харытонава. Завязаліся няроўны паялыя кулі. Кулямёт і дзесяткі аўтаматаў, закрытыя каменнем і цыглай, захлываліся ў дзікай лютасці, спышаліся назаўсёды прыкаваў да зямлі смельчак. А той поўз і поўз уперад, нібы кулі адляталі ад яго, як ад каменя.

Сцягнуўшы зубы, я сам лёг за кулямёт і пачаў б'ць па вокнах дома. Я выпускаў ленту за лентай, і раптам... Я убачыў, як на нейкі момант дом нібы падскочыў і адразу ж знік у клубас дыму і пылу. Кулямёт папярхнуўся і змоўк.

— Кінуў! Падарваў!—панеслася па ланцугу.

Гэтыя словы ўзялі на ногі ўсю роту, яна перайшла ў атаку.

«...мо крокаў дзесяць адлязлялі мяне ад дома, калі прагучаў другі выбух і пачулася дзіка крыкі і стогны. З разгону я пераскочыў праз груду цыглы і апынуўся ў пакоі. Харытонаў быў тут. Ён ляжаў сярэд пакоя без рук, акрываўлены. Вакол яго валялася некалькі фашыстаў. Некаторыя яшчэ стаялі і курчыліся ў перадміжротнай агоні.

Я стаў на калены, прыўзняў галаву байца. Ён адразу ж расплюшчыў вочы, пазнаў мяне.

— Ты... Ты даруй мне, што я без загаду...—сказаў ён выразна.—Інакш не мог... Узяць хацелі, ну, я і ўзяў!—ураўнаважана ў руках.—Гэты выбух пацарапаў, наспешна дадаў.—Канчэць трыба. Назаўсёды канчэць! Каб ніколі больш...»

Праз паўгадзіны, пасля жорсткага бою, гародок быў у нашых руках. Пахаваныя сярба, мы пайшлі далей. А дзве тысячы немцаў, што задаліся нам у палон у гэтым гародку, паўра пакалілі родную зямлю. Іх шлах ляжаў на ўсход, куды яны ірваліся ў сарак першым і куды вялі іх сёння пад канвоем савецкай аўтаматчыкі...

«Яна калыхала дзіця. На сталёвым гарла газоўка. Слабае святло не магло адолець вільготнай цемры, і ў падземеллі нававу паўзмір. Жанчына слявала. Яна спынала на сваёй роднай мове. Многіх слоў мы не маглі зразумець. Але яно было адно: яна слявала калыханку. Нам не хацелася турбаваць яе ў гэтую мінуту, і мы доўга стаялі моўчкі. Жанчына нас не заўважала. Прайшло пяць, дзесяць мінут. Яна цягнула і цягнула сваю песню. Тады, каб напаміныць аб сабе, Валодзя кашлянуў. Жанчына не вярнулася. Валодзя кашлянуў яшчэ раз, потым яшчэ. Спявае і не азіраецца.

— Наўжо не чуе?—са здзіўленнем зірнуўшы на мяне, прапантаў Валодзя, і мы падышлі бліжэй да калыскі. Падышлі і адразу ж падаліся назад. Дзіця было мёртвае. Яно ўжо стала чорным. А зварыцеля жанчына спынала яму калыханку...

«Праз дзесяць гады, ноччу, мы вышлі на рубец для атакі, а ў шчырэ раныя пайшлі ў наступленне. Нам трэба было ўзяць невялікі гародок, называў яго ўжо не паміраў. Нейкі час рота прасоўвалася ўперад у поўнай цішыні. Стваралася ўражанне, што гітлераўцы пакінулі гародок без бою. І вось, калі да крайніх домікаў засталася не больш трысот крокаў, у адным з асабнякоў ажыў буйнакаліберны кулямёт. Рота загалма. Я пазваў сувязнога, каб загадаў яму выключыць артылерыйскі агонь на гэты дом, але Валодзі побач са мною не было. Мне казалі, што ён ужо метраў за сто ўперадде лагуна. Я стаў уцягвацца і заўважыў, што ў правай руцэ юнака супрацітанкавая гранага. Валодзя поўз прама на кулямёт.

Фашысты таксама заўважылі Харытонава. Завязаліся няроўны паялыя кулі. Кулямёт і дзесяткі аўтаматаў, закрытыя каменнем і цыглай, захлываліся ў дзікай лютасці, спышаліся назаўсёды прыкаваў да зямлі смельчак. А той поўз і поўз уперад, нібы кулі адляталі ад яго, як ад каменя.

Сцягнуўшы зубы, я сам лёг за кулямёт і пачаў б'ць па вокнах дома. Я выпускаў ленту за лентай, і раптам... Я убачыў, як на нейкі момант дом нібы падскочыў і адразу ж знік у клубас дыму і пылу. Кулямёт папярхнуўся і змоўк.

— Кінуў! Падарваў!—панеслася па ланцугу.

Гэтыя словы ўзялі на ногі ўсю роту, яна перайшла ў атаку.

«...мо крокаў дзесяць адлязлялі мяне ад дома, калі прагучаў другі выбух і пачулася дзіка крыкі і стогны. З разгону я пераскочыў праз груду цыглы і апынуўся ў пакоі. Харытонаў быў тут. Ён ляжаў сярэд пакоя без рук, акрываўлены. Вакол яго валялася некалькі фашыстаў. Некаторыя яшчэ стаялі і курчыліся ў перадміжротнай агоні.

Я стаў на калены, прыўзняў галаву байца. Ён адразу ж расплюшчыў вочы, пазнаў мяне.

«Яна калыхала дзіця. На сталёвым гарла газоўка. Слабае святло не магло адолець вільготнай цемры, і ў падземеллі нававу паўзмір. Жанчына слявала. Яна спынала на сваёй роднай мове. Многіх слоў мы не маглі зразумець. Але яно было адно: яна слявала калыханку. Нам не хацелася турбаваць яе ў гэтую мінуту, і мы доўга стаялі моўчкі. Жанчына нас не заўважала. Прайшло пяць, дзесяць мінут. Яна цягнула і цягнула сваю песню. Тады, каб напаміныць аб сабе, Валодзя кашлянуў. Жанчына не вярнулася. Валодзя кашлянуў яшчэ раз, потым яшчэ. Спявае і не азіраецца.

— Наўжо не чуе?—са здзіўленнем зірнуўшы на мяне, прапантаў Валодзя, і мы падышлі бліжэй да калыскі. Падышлі і адразу ж падаліся назад. Дзіця было мёртвае. Яно ўжо стала чорным. А зварыцеля жанчына спынала яму калыханку...

«Праз дзесяць гады, ноччу, мы вышлі на рубец для атакі, а ў шчырэ раныя пайшлі ў наступленне. Нам трэба было ўзяць невялікі гародок, называў яго ўжо не паміраў. Нейкі час рота прасоўвалася ўперад у поўнай цішыні. Стваралася ўражанне, што гітлераўцы пакінулі гародок без бою. І вось, калі да крайніх домікаў засталася не больш трысот крокаў, у адным з асабнякоў ажыў буйнакаліберны кулямёт. Рота загалма. Я пазваў сувязнога, каб загадаў яму выключыць артылерыйскі агонь на гэты дом, але Валодзі побач са мною не было. Мне казалі, што ён ужо метраў за сто ўперадде лагуна. Я стаў уцягвацца і заўважыў, што ў правай руцэ юнака супрацітанкавая гранага. Валодзя поўз прама на кулямёт.

Фашысты таксама заўважылі Харытонава. Завязаліся няроўны паялыя кулі. Кулямёт і дзесяткі аўтаматаў, закрытыя каменнем і цыглай, захлываліся ў дзікай лютасці, спышаліся назаўсёды прыкаваў да зямлі смельчак. А той поўз і поўз уперад, нібы кулі адляталі ад яго, як ад каменя.

Сцягнуўшы зубы, я сам лёг за кулямёт і пачаў б'ць па вокнах дома. Я выпускаў ленту за лентай, і раптам... Я убачыў, як на нейкі момант дом нібы падскочыў і адразу ж знік у клубас дыму і пылу. Кулямёт папярхнуўся і змоўк.

— Кінуў! Падарваў!—панеслася па ланцугу.

Гэтыя словы ўзялі